

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**P.Terentij sex:|| quae extant: Comoediae. An=||dria.
Eunuch[us]. Heautontimo=||rumenos. Adelphi. Ecyra.||
Phormio.|| ... [qui]=||b[us] erudita Philippi Melę Brettani
p̄posita est epi||stola ... || ...**

Terentius Afer, Publius

Lipsiae, 1519

Actvs qvartvs

[urn:nbn:de:bsz:31-114211](#)

ACTVS QVARTVS FQ. LXXV.

Decet te facere. Geta duc me intro ad Sostratam. De.

Non me indicente hæc sient, utinam hoc sit modo

Defunctum, uerum nimia illæc licentia.

Profecto euadet in aliquod magnum malum.

Ibo, ac requiram fratrem, ut in eum hæc euomam. He.

Bono animo fac sis Sostrata, & istam, quod potes

Consolare ego Mitionem si apud forum sit

Conueniam, atq; ut res gesta est narrabo ordine.

Si est facturus, ut sit officium suum.

Faciat. si aliter de hac re est eius sententia.

Respondeat mihi - ut quid agam ē primū sciām

ACTVS QVARTVS

ACTVS **QUIETVS.**
ESIMO **SUBV.**

CHTESIPIO.

SYRVS.

Tetrametri Iambici Trochaici mixti. & Dimeter unus.

In prem hinc abisse rus es. Sy. iād yd ydū. Cr. dic sodes.

a Sy.apd' uillâst Nûc eû maxûe operis aliqd facere credo.

Ct. utinā qdē. Qdē cū salute ei⁹fiat, ita se d⁹fatigari t uelā

Vt triduo hoc perpetuo prorsus e lecto nequeat surgere. Sy.

Ita fiat, & istoc si quid potis est rectius. Ct. Ita. nam hunc diem

Misere nimis cupio, ut cœpi perpetuum in læticia degere.

Et illud rus nulla alia causa tam male odi, nisi quia

Prope est quod si abesset longius,

Prius nox oppressisset illic, q̄ huic reuerti posset iterum.

Nunc ubi me illic non uidebit, iam huc recurret sat scio.

Rogabit me ubi fuerim, quem ego hodie toto non uidi die.

Quid dicā? Sy. nihil ne in menteſt; Ct. nūq̄ qeç̄. Sy. tanq̄ neq̄.

Cliens, amicus, hospes, nemo est nobis.

Oblongi sunt aliq. specie est ali-
pius et longius secundum quod de-
finiuntur. Tunc longius est
vela et somnis et ceteris. Longius
estus definiuntur. Quoniam etiam per
recte longius.

ADELPHORVM.

Ct. sunt, quid postea? Sy. Hisce opera dic ut data sit.

Ct. Quæ non data sit? non potest fieri. Sy. Potest.

Ct. Interdiu, sed si hic pernocto, caussæ quid dicam Syre? Sy.

Vah, q̄ uellem etiam noctu amicis operam mos esset dari.

Quin tu ociolus es, ego illius sensum pulchre calleo.

Cum feruerit maxime, tam placidum q̄ ouem reddo. Ct. quo mōs

Sy. Laudarier te audit libenter, facio te apud illum deum,

Virtutes narro. Ct. meas? Sy. Tuas, homi illico lachrymæ cadūt

Quasi pueru gaudio, hemi tibi autem.

Ct. quid nam est? Sy. Lopus est in fabula.

Ct. Pater ne est? Sy. ipsuſt. Ct. Syre, quid agimus?

Sy. Fuge modo intro, ego uidero. Ct.

Si quid rogabit. nusq̄ tu me, audistin? Sy. potin ut desinas?

DEMEA. CTHESIPHO. SYRVS.

C Pares superioribus.

n Ae ego hō sum infœlix! primū fratrē nusq̄ iuenio gētiū.

Præterea autē dum illū quaro, a uilla mercenarium

Vidi, is filij negat esse ruri, nec quid agam scio. Ct.

Syre. Sy. Quid ais? Ct. Men quarit? Sy.

Verum, Ct. Perii. Sy. Quin tu animo bono es. De.

Quid hoc malum infœlicitatis? nequeo satis decernere,

Nisi me credo huic esse natum rei ferundis miseriis.

Primus sentio mala nostra, primus rescisco q̄omnia,

Primus porro obnuncio, ægre solus si quid fit fero. Sy.

Rideo hunc primū ait se scire, is solus nescit omnia. De.

Nunc redeo, si forte frater redierit uiso. Ct.

Syre, Obsecro, uide nec ille huc pr̄sus se irruat. Sy. etiam taces?

Ego cauebo. Ct. Nunq̄ hercē hodie ego istuc committam tibi.
 Nam me in cellam aliquam cū illa cōcludā, id tatisimūst. Sy.
 Age tñ ego hunc amouebo. De. sed eccū sceleratum Syrum. Sy.
 Non hercē hic quidem durare quispiam, si sic fit, potest.
 Scire equidē uolo quo mihi sing dñi, quæ hæc est miseria? De.
 Quid ille gannic? qd uolt t qd ais bone uir ēt frater domi? Sy.
 Quid (malū) bone uir mihi narras? eqdē perii. De. qd tibi ēt Sy.
 Rogitas? Cthesiphō mē pugnis miser, & istā psaltriā usq̄ occidit
 De. Hem qd narras? Sy. hé uide ut discidit labrū. De. qd obrem?
 Sy. Mē impulsore hanc emptam esse ait. De. num tu cum
 Rūs hinc dixit abuisse? Sy. factū uerum uenit post insaniens
 Nihil pepercit, non puduit se uerberare hominem senem,
 Quem ego mō puerum tantillū in manibus gestau me. De.
 Laudo Cthesiphq, patrissas, abi, uirum te iudico. Sy.
 Laudas ne? ille cōtinebit posthac: si sapit: manus. De. Fortiter.
 Sy. per quam nimis, quia miserā mulierem, & me seruolum,
 Qui referre non audebam, uici, hui, perfotiter. De.
 Non potuit melius, idem sensit quod ego, te effeuic rei caput.
 Sed est ne frater intus? Sy. Non est. De. Vbi illū qrā cogito. Sy.
 Scio ubi sit, uerū hodie nunq̄ mōstrabo. De. hem qd ais? Sy. Ita.
 De. Diminues tibi quidem iam cerebrum. Sy. at nomen nescio
 Illius hominis, sed locum noui ubi sit. De. Dic ergo locum. Sy.
 Nostin porticū apud macellū hāc deorsum? De. qd ni nouerim?
 Sy. Præterito hac recta platea sursum, ubi eo ueneris,
 Cliuos deorsum uorsum est, hac te præcipitato, postea
 Est ad hanc manum facellum, ibi angiportum propter est. De.
 Quod nam? Sy. illic ubi etiam caprificus magna est, nostin?

ADELPHORVM.

De. noui. Sy. hac pergito. De.

Id quidem angiportum non est perium. Sy. ue rum hercle. uah,

Censem hominem me esse errauit. in porticum rursum redi,

Sane hac multo proprius ibis, & minor est erratio.

Scin Cratini huius ditis ædes. De. scio. Sy. ubi eas præterieris

Ad sinistram hac recta platea. ubi ad Dianaæ ueneris,

Ito ad dexteram, q̄ ad portam uenias. apud ipsum lacum

Est Pistrilla, & ex aduerso est fabrica, ibi est. De. quid ibi facit? Ostella.

Sy. Lectulos in sole iligneis pedibus faciundos dedit,

Ubi poteris meas. Vbi poteris uos. De. sane bege. sed cesso ad eum pergerer? Sy.

I sane, ego te exercebo hodie ut dignus es silicernium.

Aeschinus ociose cessat. prandium corrumpitur.

Cthesipho autem in amore est totus. ego iam prospiciam mihi.

Nam iam adibo, atq; unū quodq;, quod quidem erit bellissimū.

Carpam, & cyathos sorbillans paulatim hunc producam diem.

MITIO.

HEGIO SENEX.

Clambici Tetrametri.

Go i hac re nihil reperio, quā obre lauder tātope Hegio.

Meū officiū facio. qd peccatū a nobis ortū est corigo.

Nisi me in illo credidisti esse hominum numero, qui ita putant

Sibi fieri iniuriam, ultro si quam fecere, ipsi expostulant

Et ultro accusant. id quia non est a me factum, agis gratias. He.

Ah, minime. nunq; te aliter, atq; es in animū induxi meum.

Sed quæso, ut una tecum ad matrem virginis eas Mitio.

Atq; istæc eadem quæ mihi dixi, tute dicas mulieri.

Suspitionem hanc propter fratrem eius esse, & illā psaltriā. Mi.

Si ita æquum censes, aut si ita opus est facto, eam⁹. He. bene facis.

Nam & illi animū iam reueabis, quæ dolore, ac miseria
 Tabescit, & tuo officio fueris functus. sed si aliter putas,
 Egomet narrabo q̄ mihi dixi. Mi. immo ego ibo. He. bene facis.
 Omnes quibus res sunt min⁹ secūde, magis sunt (nescio quo modo)
 Suspitosi ad contumeliam, omnia accipiunt magis
 Propter suam impotentiam, se semper credunt negligi.
 Quapropter teipsum purgare ipsis coram placibilius est. Mi.
 Et recte, & uerū dicis. He. sequere me ergo hac intro. Mi. maxime.

AESCHINVS.

CTetrametri Senarii, mixti & unus trochaicus catalecticus.

Iscrutior animi, hocciū de improviso mali mihi obijet

d Tantum, ut neq; qd de me faciā, neq; quid agā certū siet.
 Membra metu debilia sunt, animus timore obstupuit,

Pectore consistere nihil consilii quiuit. Vah

Quo modo me ex hac expediam turba,

Tanta, nunc suspicio de me incidit, neq; ea imperito.

Sottrata credit mihi me psalteriam hanc emisse, id anus

Mihi iuditium fœcit.

Nam ut hinc forte ea ad obstetricē erat missa, ubi eam uidi, illico

Accedo, rogo, Pamphila quid agas? iam ne partus adsiet?

Eo ne obstetricem accersit illa exclamat, abi, abi, iam Aeschine,

Satis diu uerba dedit nobis, satis adhuc tua nos frustrata est fides

Hem qd istuc obsecro inquam s; ualeas, habcas illam quæ placet.

Sensi illico illas suspicari, sed me repressi tamen

Ne quid de fratre garrulae illi dicerem, ac fieret palam.

Nunc quid faciam? dicam fratris esse, hanc, quod minime est op;

Vsquam efferti. age omitto, fieri potis est ut nequa exeat.

Ipsum id metuo ut credant, tot concurrant uerisimilia.

Collatione de anno
 et origine obituum suscipimus
 qd illi Aeschinvs obiit
 tunc in uita regnante
 maximo ne Diuinaq; qd
 et afft qd long doloris et
 mortis tempore lato obsequio
 dicitur
 Et ad hec vel metu n
 misi obitum quod p
 usilige antea et fuit
 utrumque apud Sib. l. 1. p.
 10. 1. 10.

Et sic indicat Ad.
 Hinc uero non sit anno an
 Domini. qd obsequio
 dicitur.

Defens f. regnante ne
 obitum obsequio
 etiam obitum obsequio
 etiam obitum obsequio

Est ut in Andrea Melano
 qui inter nos est. Defens quod
 obitum obsequio

Defens f. regnante ne
 obitum obsequio
 etiam obitum obsequio
 etiam obitum obsequio

Est ut in Andrea Melano
 qui inter nos est. Defens quod
 obitum obsequio

Defens f. regnante ne
 obitum obsequio
 etiam obitum obsequio
 etiam obitum obsequio

Est ut in Andrea Melano
 qui inter nos est. Defens quod
 obitum obsequio

Defens f. regnante ne
 obitum obsequio
 etiam obitum obsequio
 etiam obitum obsequio

Est ut in Andrea Melano
 qui inter nos est. Defens quod
 obitum obsequio

Defens f. regnante ne
 obitum obsequio
 etiam obitum obsequio
 etiam obitum obsequio

Est ut in Andrea Melano
 qui inter nos est. Defens quod
 obitum obsequio

Defens f. regnante ne
 obitum obsequio
 etiam obitum obsequio
 etiam obitum obsequio

Est ut in Andrea Melano
 qui inter nos est. Defens quod
 obitum obsequio

Defens f. regnante ne
 obitum obsequio
 etiam obitum obsequio
 etiam obitum obsequio

Est ut in Andrea Melano
 qui inter nos est. Defens quod
 obitum obsequio

ADELPHORVM.

Ego mei fratui, ipse ego mei fratri argetu, ad me abducta est domiu,
Hac adeo mea culpa fateor fieri, non me hanc rem patri
(Ut erat gesta) indicasse, exorasse ut eam ducerem.

*Ad ap. adol. farr. leg.
tunc et confit. sum. tunc
tunc* Cessatum usq; adhuc est, nūc iam porro Aeschine expurgiscere,
Nūc hoc primū est, ad illos ibo ut purgem me, accedā ad fores,
Perii, horresco semper ubi pultare hasce occipio fores.

Heus, heus, Aeschinus ego sum, aperite aliquis actum ostium,
Prodit nescio quis, concedam huc.

MITIO.

AESCHINVS.

¶ Tetrametri & Trimetri mixti, Iambici & Trochaici.

Ta ut dixi Sofrata

I Facito, ego Aeschinū quenā, ut quo mō acta hæc sint sci-
Sed q̄s hostiū hoc pultauit? Ae. p̄i hercle ē, perii (fores)
Mi. Aeschine ē Ae. qd huic hic negotio st? Mi. Tu ne has pepulisti
Tacet, cur non ludo hunc aliquantis per? melius est

Quandoquidem hoc nunq̄ mihi ipse uoluit credere.

Nihil mihi rñdes? Ae. Non equidem istas, quod sciam. Mi.

Itan? nam mirabat quid hic negotii esset tibi,

Erubuit, salua res est. Ae. Dic sodes pater.

Tibi uero quid istic est rei? Mi. Nihil mihi quidem,

Amicus quidam me a foro abduxit modo

Huc aduocatum sibi. Ae. Quid? Mi. Ego dicam tibi.

Habitant hic quædam mulieres pauperculæ

Vt opinor has non nosse te, & certo scio,

Negi em diu huic cõmigrarunt. Ae. Quid tum postea? Mi.

Virgo est cum matre. Ae. Perge. Mi. Hæc uirgo orbast patre.

Hic meus amicus illi genere est proximus,

Huic leges cogunt nubere hanc. Ae. Perii. Quid est? Ae.

ACTVS QVARTVS FO. LXXVIII.

Nihil recte, perge. Mi. is uenit, ut secum aduehat

Nam habitat Milet. Ae. Hem. uirginem ut secum aduehat Mi.

Sic est. Ae. Miletum usq; obsecro Mi. ita. Ae. animo malest

Quid ipse? quid aiunt Mi. quid istas censem? nihil enim.

Commenta mater est, esse ex alio uiro.

Nescio quo, puerum natum, neq; eum nominat.

Priorem esse illum, non oportere huic dari. Ae.

Eho nonne hac iusta tibi uidentur postea? Mi.

Non. Ae. obsecro non s'an illam hinc abducet pater? Mi.

Quid ni illam abducatur Ae. factum a uobis duriter,

Immisericorditerq; atq; etiam si est pater

Dicendum magis aperte illiberaliter. Mi.

Quam ob rem? Ae. rogas me? quid illi tandem creditis

Fore animo misero, qui cum illa conuenit prius

Qui infelix (haud scio an illam nunc misere amat)

Cum hanc sibi uidebit præsens præsenti eripi,

Abduci ab oculis, facinus indignum pater. Mi.

Qua ratione istuc? quis despontis? quis dedit?

Cui? quando nupsit? authoris rebus quis est?

Cur duxit alienam? Ae. an sedere oportuit

Domi uirginem tam grandem, dum cognatus hinc

Illinc ueniret expectantem? haec mi pater

Tedigere æquom fuit & id defendere. Mi.

Ridiculum, aduorsum ne illum caussam dicerem,

Cui ueneram aduocatus? sed quid ista Aeschine

Nostra? aut qd nobis cum illis? abeamus. qd est? caudiui omnia

Quid lachrumas? Ae. pater obsecro ausulta. Mi. ah Aeschinq;

¶ illius uobis Romae
negat et optime nullus
hunc dicas. In tellus sit
lucrum: genit. Dignus est
et nobis impunitus et vobis
nec voluptatibus: queritur
per suos. Tunc uox sua
go ab eo: ab eo que in aliis
spiritu: ecce! Proferimus li
nos: et 12. et 13. et 14. et 15.
ut 16. et 17. et 18. et 19. et 20.

Præfutura uerba
monachus: tuus negat:
et uero. Cuius uobis
tunc sunt: uenit talia

ADELPHORVM.

Et scio nam te amo, quo magis quæ agis curæ sunt mihi. Ae.
Ita uelim me promerent̄ ames, dum uiuas mi pater.

At me hoc delictū admis̄ in me, id uehementer dolet,
Et me tui pudet. Mi. Credo hercle, nam ingenium noui tuum
Liberale sed uereor ne indiligenſ nimiū sies.

In qua ciuitate tandem te arbitrare uigere?

Virginem uiciasti, quā te ius non erat tangere,

Iam id peccatum primū magnū, at humanū tamen.

Fecere alii lāge item boni, at postq id euenit, cedo.

Nūquid circūspexisti? aut nunquid tute prospexist̄ tibi

Quid fieret? qua fieret? si te ipm̄ mihi puduit dicere,

Qua rēfiscerem? hæc dū dubitas, menses abierunt decem.

Prodidisti & te, & illam miserā, & gnatū, quod quidē in te fuit.

Quid credebas? dormienti hæc tibi conjecturos deos?

Et illam sine tua opera in cubiculū iri deductum domū?

Nolim te ceteratum rerum socordem eodem modo.

Bono animo es, duces uxore hæc. Ae. hem. Mi. bono animo es

Inquam. Ae. Pater obsecro, num ludis tu nunc me?

Mi. ego te? quam obrem? Ae. Nescio.

Nisi quia tam misere hoc esse cupio uerū, eo uereor magis.

Mi. Abi domū, ac deos cōprecare, ut uxorem accersas, abi. Ae.

Quid? iam ne uxore? Mi. iam. Ae. iā? Mi. iā? q̄tū potes. Ae. dii me

Q̄s oderint, ni magis te, q̄ oculos nūc amo meos. Mi. (pater)

Quid? q̄ illā? Ae. exque. Mi. perbenigne. Ae. qd̄ ille ubi est Milesi?

Mi. Abiit, perit, nauem ascendit, sed cur cessas? Ae. Abi pater.

Tu potius deos comprecare, nam tibi eos certo scio,

Quo uir melior multo es q̄ ego, obtemperaturos magis,

ACTVS QVARTVS FO. LXXIX.

Mi. Ego eo intro, ut quæ opus sunt parenſ. tu fac ut dixi, ſi ſapis.
 Ac. Quid hoc eſt negoti ſi hoc eſt pīem eſſe ſaut hoc eſt filium eſſe?
 Si frater aut ſodalis eſſet, qui magis morem gereret?
 Hic non amandus, hiccine non geſtandus iñſinuſt ſe hem.
 Itaq; adeo magnam mihi inieciſt ſua cōmītate curam,
 Ne forte imprudeus faciam quod nolit, ſciens cauebo.
 Sed ceflo ire intro, ne mora meiſ nuptiis egomet ſiem.

DEMEA SOLVS.

C Senarii omnes.

Efēſſus ſum ambulando, ut Syre te cum tua
 d Monſtratione magnus perdat Iupiſter.
 Perreptauſi uſq; omne oppidum, ad portam, ad lacum
 Quo non eſt neq; illiſ fabrica uilla erat, & neq; fratrem homo
 Vidiffe ſe aiebat quisquam, nunc uero domi
 Certum obſidere eſt uſq;, donec redierit.

*Accedit huc loco grecorum
nisi pado ſint Damas in ſig-
ni ſcena laudant Graecos*

*Ubi pote fuit endo, maledi-
cione tunc illa abducere ut q-
ui ſunt? quippe ut quid
iſtud aſpergunt?*

flagitium

MITIO.

DEMEA.

Bo, illis dicam nullam eſſe in nobis moram. DE
 i Sed ecce uipſum, te iam dudum quaro Mitio. Mi.
 Quid nam eſt De. fero alia flagitia ad te ingentia
 Boni illius aduertentis. Mi. ecce autem. De. Noua,
 Capitalia. Mi. Desine ohe iam. De. Ah nescis qui uir ſit. Mi. Scio.
 De. Ah ſtulte tu de psaltria me ſomnias agere.
 Hoc peccatum eſt in uirginem ciuem. Mi. Scio.
 De. Echo, ſcis & patere eſt Mi. Quid ni patiar? Dic mihi,
 Non clamas eſt non insanis eſt Mi. non malum quidem. De.
 Puer natus eſt. Mi. Diu bene uortant. De. Virgo nihil habet.
 Mi. Audiui. De. & ducenda indotataſt eſt Mi. ſcilicet.

*Accedit Demea eſt deus euen-
ti ſuus intertempore deinde
in accidere in flagitiis et
in flagellis ab inimicis et
manuſta uia faciliſſime ill-*

*Et deus eſt qui accidens et
accidere in flagitiis et
in flagellis ab inimicis et
manuſta uia faciliſſime ill-*

flagitium a flagitis

nihil a non habet

ADELPHORVM.

De, quid nunc futuru m' Mi. id em quod res ipsa fuit,
Illinc huc transferetur virgo, De. o Jupiter,
Istoccine pacto oportet fieri Mi. quid faciam amplius?
De. Quid facias rogitas si non re ipsa tibi istuc dolet,
Simulare certe est hominis. Mi. quin iam virginem
Despondi, res composita est, sicut nuptiae,
Dempsi metum omnem, haec magis sunt hois. De. ceterum
Placet tibi factum Mi. non, si queam
Mutare, nunc cum non queo, aequo animo fero.
Ita uita st hominum, quasi cum Iudas tesseris,
Si illud quod est maxime opus iactu, non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas.
De. Corrector nempe tua arte uiginti minae
Pro psaltria periere, quae quantum potest
Aliquo abiicienda est, si non precio, at gratis.
Mi. Neque est, neq; illam sane studio vendere. De.
Quidigitur facies Mi. domi erit. De. proh diuum fidem.
Meretrix, & materfamilias erit una in domo Mi.
Cur non Mi. sanu ne te credis esse Mi. equidem arbitror. De.
Ita me dii ament, ut video ego tuam ineptiam,
Facturum te credo, ut habeas qui cum cantites. Mi.
Cur pon Mi. & noua nupta eadem haec discet Mi. scilicet. De.

Saltatio Tu inter eas restim ductitans saltabis Mi. probe,
Et tu nobiscum una, si opus sit. De. Hei mihi,
Non te haec pudent Mi. iam uero omitte Demea
Tuam istanc iracundiam, atq; ita uti decet
Hilarem, ac lubentem fac te in nati nuptiis.

ACTVS

QVINTVS

FO. LXXX.

Ego hos conueniam, post hoc redeo. De. O Iuppiter,
Hancine uitam: hoscine mores hanc dementiam?
Vxor sine dote ueniet, intus psaltria est.
Domus sumptuosa, adulescens luxu perditus.
Senex delirans, ipsa si cupiat Salus
Seruare prorsus non potest hanc familiam.

ACTVS

QVINTVS.

SYRVS

DEMFA-

C Scenarii.

Depol Syrisce te curasti molliter -

2 Lauter manus administrasti tuum.

Abi . sed post*ā* intus sum omnium rerum

Prode ambulare hic. Ilibitum est. De Illud sis nide.

Exemplum disciplinæ S. Eccl autem hic adest senex

Noster ad te quid tu es tristis De Obe scelus Su

Eho, iam tu uerba fundis hic sapientia. De-

Tu si meus es sis. Si. Disquidem es sis. Domine

As suam non constituisse De Eumenium, et non il-

Contraire, ut effec. Su. quam ab eis d. d. f. vidit D. P.

In inscrutabilem esse in meum in-

Conclusio — **Si** — **Si** — **Si**

Quod quix sedatum latit ent poterit ncelus qualis

Rebene gelta. Sy. Sane nollem huic exitum.

DROMO. SYRVS. DEM

DROMO. SYRVS. DEMEA.

© Scenarii.

Eusebius Syrus, rogat te Ctesiphon ut redeas. Sy. Abi

h De.Quid Cthesiphonē hic narrat^g Sy. mⁱllij.

De echo carnifex, est Cthesiphon, intus et Sv. Non est.